

nació general com «literatura moderna», prou còmoda i equiparable a les d'«edat mitjana» i «contemporània» per als panorames generals i les necessitats acadèmiques, i, de l'altra, en l'anàlisi literària estricta es tendeix, com hem vist, a adoptar la terminologia internacional. És simptomàtic que una part no gens menyspreable de les introduccions d'aquest volum es reservi a la discussió sobre l'adequació a la realitat catalana d'etiquetes com «renaixement», «manierisme», «rococó» o «il·luminisme», si ho comparem amb l'escàs espai que aquest enfocament ocupava en els volums medievals, amb l'excepció del controvertit i revifat debat sobre l'humanisme. Discussions teòriques que, en tot cas, haurien d'incitar a l'estudi de base (edició, fonts, context cultural i literari) de les obres de l'època, sovint inèdites o poc treballades.

Val a dir que el concepte restringit de literatura a què feia referència no ha beneficiat gaire algunes parts d'aquest volum. D'entrada sorprèn la defenestració d'una obra en altres temps considerada una de les millors produccions del cinc-cents català, els *Colloquis de la insigne ciutat de Tortosa*, de Cristòfor Despuig, aquí inserida en un apartat general de prosa i teatre del Renaixement, malgrat que compta amb una tradició bibliogràfica important (diverses edicions; anàlisis literàries en el context del diàleg, gènere renaixentista per excel·lència; investigacions històriques i arxivístiques sobre l'autor i la seva època, etc.). D'altra banda, la historiografia pateix, un cop més, les conseqüències de ser un gènere de frontera entre filòlegs i historiadors, poc literari per als uns, massa retòric per als altres, encara que no falten els clams per valorar-ne la importància i la necessitat d'aproximacions que impliquin metodològicament els dos gremis (III, p. 282). Una petició semblant s'hauria de fer també en relació amb l'enorme quantitat de literatura espiritual i devota conservada d'aquells segles, començant per la rica tipologia de sermonaris manuscrits i impresos, per bé que considerar que el català hi domina resulta excessivament optimista.

Finalment, encara que la qüestió no sigui tractada explícitament en aquest *Panorama crític*, voldria constatar una de les utilitats de la quantitat de dades que un projecte tan ambiciós posa a l'abast de l'investigador: la lectura transversal dels tres volums proporciona força elements per a l'estudi de la tradició catalana, és a dir, la formació i desaparició de cànons literaris nostrats a través dels segles i més enllà de les perioditzacions literàries. En el cas de la poesia, per exemple, els volums donen prou pistes per saber per on poden anar les coses.

Maria TOLDRÀ

CASSANY, Enric (dir.) (2009): *Panorama crític de la literatura catalana*. Volum IV. *Segle XIX*. Barcelona: Vicens Vives, 520 p.

El mes de març de 2009 va publicar-se el quart volum dels sis que conformen el *Panorama crític de la literatura catalana* de l'editorial Vicens Vives. Des d'aquell moment han estat diverses les ressenyes, els articles i els comentaris en revistes especialitzades que han fet esment de la importància de la col·lecció, la qual, en paraules del seu coordinador, Albert Rossich «es proposa cobrir algunes mancances en el coneixement actual de la història de la nostra literatura» (Rossich, 2009: 75). La sèrie de treballs —dos volums dedicats a la literatura catalana medieval, un a la literatura catalana moderna, un a la literatura catalana del segle XIX i dos més a la literatura catalana del segle XX— s'emmirallen, com s'explica en la introducció, en la *Historia y crítica de la literatura española* dirigida per Francisco Rico, la *Historia y crítica de la literatura hispanoamericana* dirigida per Cedomil Goic o la *Letteratura italiana* d'Alberto Asor Rosa, en els quals es construeix de manera polifònica una mirada crítica a la literatura mitjançant l'exposició de noves perspectives interpretatives. La mirada panoràmica —servim-nos del mateix terme que encapçala el títol— pretesa pel director i els curadors dels volums, més que partir de les estructures, els vicis o les possibilitats de les històries de la literatura catalana existents, ofereix de manera innovadora en les nostres lletres un itinerari pels estudis crítics més rellevants de cadascun dels períodes abordats.

Talment com si Rossich s'hagués plantejat la mateixa pregunta que el crític de la literatura Hans Ulrich Gumbrecht (2008: 519) sobre la necessitat de continuar escrivint noves històries de la literatura

—«*Shall We continue to Write Histories of Literature?*»—, el projecte del *Panorama crític de la literatura catalana* sembla donar resposta a la qüestió tot mostrant la necessitat de resseguir les aportacions al coneixement de la literatura catalana de forma ambiciosa i sistemàtica, és a dir, recollint les aportacions crítiques més significatives i construint un discurs a partir d'aquests textos, la majoria dels quals són el fruit de les investigacions que han fet modificar, d'una manera o una altra, allò que es coneixia de la història de la literatura catalana anterior.

En el quart volum, dirigit per Enric Cassany i dedicat a la literatura catalana del segle XIX, es posa de manifest que els avenços en l'estudi d'aquest període han estat tan grans en els darrers anys que ja és possible dedicar un volum sencer a posar en ordre les aportacions més recents. No obstant —o justament per a donar-li un major valor— aquesta constatació és contrastada en la introducció amb l'enumeració de les dificultats patides pels estudis de la literatura catalana del vuit-cents, com l'explicació tradicionalment romàntica dels fets històrics; la insistència en les discontinuïtats, més que no pas en les continuïtats, entre l'època de l'anomenada Decadència i la Renaixença; una mirada massa idealista que ha insistit en l'enfocament estrictament romàntic llançat sobre els processos històrics i literaris; la manca de perspectiva que en molts casos no ha permès detectar les confluències entre fenòmens literaris catalans i d'altres de similars esdevinguts en altres literatures europees, etc. La lenta superació d'aquestes dificultats, especialment des de les càtedres dels doctors Joaquim Molas i Antoni Comas, i sota l'empara dels posteriors volums VII i VIII de la *Història de la literatura catalana* publicada per l'editorial Ariel, és el punt de partida que ha permès arribar a la publicació d'aquest «panorama» que no pretén ser una nova història de la literatura catalana, necessitat també ben urgent i a punt de resoldre's en aquesta segona dècada del segle XXI, sinó quelcom no menys ambiciós com és la selecció i l'anàlisi de les diferents interpretacions crítiques de la literatura vuitcentista, contraposades a voltes, quasi sempre innovadores, i necessàriament complementàries.

En la segona part d'aquesta introducció Cassany aclareix que es «pretén abraçar l'erudició i la crítica sobre la literatura vuitcentista del darrer mig segle, aproximadament. Però no pot ignorar les aportacions anteriors» (p. 18). El director del volum insisteix, mitjançant un repàs històric de la tradició d'estudis de literatura catalana del segle XIX, en la importància dels treballs derivats de la «incipient vida acadèmica» (p. 20) i de l'inici de la normalització de certs debats sobre la cultura catalana en els anys seixanta i setanta. Destaca el valor de la feina feta per estudiosos d'arreu del territori de parla catalana, molts dels quals en el seu moment van suposar un engrescador nou punt de partida que impedia l'estroncament de la tradició crítica (Sanchis Guamer, Josep Melià, Joan Fuster, Josep Miracle, Josep Maria Poblet, Rafael Tasis, Joaquim Molas, Xavier Fàbregas, entre d'altres). En referir-se al panorama de la recepció de les obres i els autors vuitcentistes durant els anys setanta i principi dels vuitanta posa de manifest la importància del treball d'estudiosos com Jordi Castellanos, Antoni-Lluc i Ferrer, Joan Mas i Vives o Josep Massot i Muntaner en un context encara per normalitzar en l'àmbit de l'ensenyament, l'edició o el consum cultural.

L'esclat dels estudis sobre el segle XIX que s'esdevé des dels anys vuitanta i arriba fins a l'actualitat s'exemplifica en aquesta introducció amb l'esment d'una munió d'estudiosos (Manuel Jorba, Joaquim Molas, Josep Massot, Josep Maria Domingo, Joan-Lluís Marfany, Pere Farrés, Gabriel Sansano, Rafael Roca, Pep Vila, Enric Gallén...) que han anat madurant els seus treballs en els quals no s'ha oblidat el paper fonamental que han jugat esdeveniments com el Col·loqui Internacional sobre la Renaixença de 1984, o els col·loquis sobre «El Segle Romàntic» de 1995 i 1996, i d'altres focalitzats en l'estudi d'escriptors diversos del segle XIX, la creació de la Societat Verdaguier, etc. O també la publicació de reculls bibliogràfics diversos, l'aparició de l'*Anuari Verdaguier*, així com l'inici de la normalització en l'aparició tant d'edicions crítiques amb sòlids estudis de conjunt, com de monografies de caire divulgatiu.

És d'agrar l'esforç de síntesi, no pas mancat d'exhaustivitat, en la descripció introductòria sobre l'evolució de la recepció crítica de la literatura catalana del segle XIX exposada per Cassany. Sense el coneixement d'aquesta tradició la descripció del panorama crític proposat en aquest quart volum hauria plantejat alguns problemes de comprensió per a la majoria de lectors no especialistes.

El gruix del volum que ens ocupa, presentacions i introduccions a banda, està conformat per dues parts diferenciades que, si bé no queden reflectides de manera massa explícita en la disposició de l'índex, són fàcilment identificables per al lector atent. En la primera part —els dos primers capítols— els profes-

sors Josep Maria Domingo i Xavier Vall ofereixen una mirada general sobre «L'època del Romanticisme» i «Els anys del realisme i el naturalisme», respectivament, que serveixen d'introducció i de guia per a la comprensió de l'evolució de la crítica sobre la literatura catalana del XIX. Cal notar la voluntat explícita de defugir, ja en els títols, conceptes propis del context literari català —com Renaixença—, la qual cosa fa que els arguments i la tria inevitable d'obres i de treballs crítics es faci sota l'empara d'uns marcs temporals tan generals i acceptats arreu com l'«època del romanticisme» i els «anys del realisme i el naturalisme». Els sis capítols següents del llibre, la que podem considerar segona part, estan dedicats a les concrecions que es deriven del panorama crític general descrit per Domingo i Vall: tres d'ells es refereixen als gèneres de la poesia, el teatre i la narrativa vuitcentistes —preparats, respectivament per Joaquim Molas, Carme Morell i Enric Cassany—, i tres més aporten les informacions més recents sobre els autors que són considerats els puntals de cadascun dels gèneres en el període cronològic estudiat: Jacint Verdaguer com a poeta —per Ramon Pinyol i Ricard Torrents—, Àngel Guimerà com a dramaturg —per Xavier Vall—, i Narcís Oller com a novel·lista —per Rosa Cabré. Tots i cadascun dels capítols tenen una estructura idèntica, amb una *Introducció*, seguida d'una *Bibliografia* i d'una antologia de textos crítics que permeten apreciar els matisos i que persegueixen l'apropament a la resolució d'alguns dels problemes actuals dels estudis literaris catalans expressats per Cassany en la introducció.

En el capítol titulat «L'època del Romanticisme», Josep Maria Domingo comença fent esment de la importància del concepte i les seves implicacions, tant per als crítics vuitcentistes com per als estudiosos que a les acaballes del segle XX van reprendre de manera conscient i volguda el concepte de «segle romàntic» per referir-se al vuit-cents literari català. Aquest capítol, tot i partir d'una pràctica essencialment historicista com és l'establiment d'uns períodes o moments històrics en què el romanticisme es desenvolupa de manera progressiva, no oblidia l'anàlisi de les continuïtats entre les manifestacions literàries del segle XVIII i el XIX, no escatima les referències als coneixements sobre l'ús social de la llengua catalana i el lligam amb les manifestacions culturals castellanes, i explica la importància dels Jocs Florals com a culminació de l'ús de la literatura com a suport immillorable per a la construcció d'un «relat» que, superant les implicacions estrictament literàries, havia de permetre la transformació del país.

Xavier Vall, en el capítol dedicat a «Els anys del realisme i el naturalisme», tot i reconèixer com seria d'interessant disposar d'un volum «a l'estil de *Mimesis* d'Erich Auerbach» (p. 132) en desestima la possibilitat. Pot semblar contradictori, tenint en compte la naturalesa del volum —referit al panorama crític—, que se cenyeixi a «l'accepció historiogràfica» per a definir i limitar els termes «realisme», «naturalisme» i «costumisme». La veritat, però, com veurem a continuació, és que tant Vall com Domingo, ja d'entrada en els seus capítols, malgrat tenir per objectiu oferir una panoràmica de la recepció crítica més recent no deixen de transitar un terreny inexplicable en la seva complexitat sense el suport de la historiografia de la literatura. Vall, després de definir els tres conceptes esmentats, aprofundeix en la cronologia de la recepció dels pressupòsits realistes —i concretament de l'obra de Zola— en l'àmbit català, no estalvia el risc de parlar de les confluències entre romanticisme i realisme en autors de la talla d'Oller, Yxart i Sardà, i vindica el valor de treballs, com els de Beser, en què el comparatisme il·lumina, més que particularitats, punts en comú amb les literatures veïnes.

Joaquim Molas, en el primer dels capítols destinats a analitzar l'estat de la qüestió en els tres grans gèneres literaris, s'encarrega de la poesia. En les vuit parts de la seva exposició explica el perill de l'associació entre Renaixença i poesia, certifica la importància dels estudis parcials duts a terme sobre autors, períodes o sobre l'estètica romàntica, i adverteix de la necessitat de la redacció d'un monogràfic «sobre poesia com a fet en ell mateix» (p. 189). Molas també recull la validesa de les antologies que, al seu parer, se situen entre la historiografia i la crítica, i posa l'accent en la importància de la crítica —la contemporània als textos i també la posterior— com a directora de la recepció de la poesia del vuit-cents a casa nostra. A més, reclama la necessitat d'omplir el buit existent en l'estudi de l'evolució dels Jocs Florals i la seva incidència cultural, política, etc., com a mínim, fins als anys vuitanta, i proposa una reconducció de l'atenció, desviada per Aribau, cap a aspectes més rellevants.

En el capítol preparat per Ramon Pinyol i Ricard Torrents, a diferència de la resta, el repàs biogràfic del poeta de Folgueroles vehicula gran part de l'exposició, i no és fins al final que es parla de «La recep-

ció de Verdaguer». Malgrat l'evident desequilibri espacial entre una i altra part, la dedicada a descriure la riquesa i la complexitat d'aquesta recepció és la més interessant de totes, juntament amb la bibliografia posterior, atès que és la que permet reconstruir i explicar la imatge de l'obra verdagueriana a la llum de les vicissituds de la recepció que, si bé és influïda parcialment pels fets biogràfics, no es pot fonamentar exclusivament en ells. No ha de passar desapercebut que Pinyol i Torrents operen amb voluntat ordenadora i amb intenció pedagògica ben comprensible quan, abans de la *Bibliografia*, ofereixen una relació d'edicions de l'obra —no només poètica— de Verdaguer que cal tenir en compte.

Carme Morell, en el capítol dedicat al teatre català vuitcentista, parteix de la idea que fins als anys seixanta del segle XIX el teatre català va jugar un paper secundari, sempre per darrere de la dramaturgia castellana. Aquesta afirmació vol justificar el retard amb què van néixer, ja al segle XIX i amb Josep Yxart al capdavant, els estudis sobre el fenomen teatral. El procés de construcció del panorama crític en el terreny del teatre és reconstruït per l'autora a partir dels treballs i les influències d'uns estudiosos que, de manera potser no del tot explícita, conformen els dos grans moments dels estudis teatrals, segons Morell. El primer gran període, que abasta la crítica i els estudis de més d'un segle, es desenvolupa a l'empara de les anàlisis fetes per tres experts, distants però complementaris, com Josep Yxart a final del XIX, Francesc Curet com a primer revisor del teatre del XIX des de la perspectiva del segle XX, i Xavier Fàbregas com a impulsor d'una història del teatre català. I el segon gran període en l'estudi del teatre català vuitcentista és el que s'inicia amb les celebracions dels col·loquis sobre Àngel Guimerà i sobre Josep Yxart a mitjan dècada dels noranta, i la publicació dels llibres de Joan Mas i Enric Gallén que han contribuït a una periodització i a una revisió del teatre català del XIX, així com a un necessari estudi, en paral·lel, del fenomen teatral en els diversos territoris de parla catalana.

Xavier Vall és també l'autor del capítol dedicat a l'obra d'Àngel Guimerà, de la qual es destaquen com a punt de referència fonamental per al seu estudi els treballs de Josep Miracle, Xavier Fàbregas i Ricard Salvat, així com el conjunt de treballs publicats en les actes del col·loqui, esmentat per Morell, sobre l'obra d'aquest dramaturg. Les dades historicobiogràfiques que precedeixen la descripció dels estudis crítics reiteren les dades conegudes sobre el caràcter de Guimerà i les vinculacions d'aquest amb els temes tractats en les seves obres. Del conjunt d'aquesta dramaturgia —tot i que Vall també aprofita l'ocasió per fer esment de l'obra poètica i narrativa de Guimerà— es reclama la necessitat d'unes obres completes preparades amb rigor acadèmic, la utilitat d'un epistolari també exhaustiu i la publicació del material que encara resta inèdit en diversos fons.

Enric Cassany, el curador del capítol dedicat a la narrativa, constata des de l'encapçalament del seu treball que «[l]a prosa d'ambició literària en català apareix tard i s'assentà amb dificultat durant el segle XIX» (p. 383). La valoració inicial de l'èxit de narradors de la dècada dels seixanta i setanta, com Robert Robert, Genís i Aguilar, o dels primers crítics moderns, com Sardà, Oller i Perés, contrasta amb la poca acceptació per part de les generacions modernistes i noucentistes, les quals deixaran pas a un incipient procés de recuperació, normalització i edició a final de la dècada dels vint i que tornarà a estroncar-se durant el període franquista. Cassany argumenta que, a més d'aquestes dificultats descrites de manera succinta, l'estudi de la narrativa del segle XIX ha patit històricament el greuge comparatiu que ha suposat la valoració preeminent de la poesia de la Renaixença per davant de la prosa. Amb posterioritat, els treballs del mateix Cassany, Tayadella, Domingo o Cabré, entre d'altres, han eixamplat i consolidat definitivament la crítica i la valoració de la prosa dels escriptors més destacats de l'època que ens ocupa. Com la majoria dels autors d'aquest volum, i amb la lògica voluntat de plantejar l'estat de la qüestió per a resoldre els problemes i les mancances actuals, Cassany no s'està de reclamar estudis que posin en relació el sorgiment de la narrativa moderna amb l'emergència de la indústria editorial, que expliquin els vincles de la narrativa amb la consolidació dels Jocs Florals, l'aprofundiment en les manifestacions més populars i folklòriques del gènere, o l'anàlisi de les implicacions que va tenir la manca de tradició en els autors previs a l'esclat de la novel·la olleriana. L'acceptació progressiva d'autors com Bosch de la Trinxeria, Emili Vilanova, Josep Pin i Soler, o de les obres d'Oller o Vayreda, entre d'altres, acaben d'articular la descripció del panorama de la narrativa vuitcentista en aquest treball de Cassany.

El darrer dels capítols, preparats per Rosa Cabré, és dedicat a l'obra de Narcís Oller. Com altres dels especialistes que han ajudat a construir destacats aquest *Panorama*, Cabré parteix de la biografia d'Oller per referir-se, de manera ordenada, als estudis més rellevants sobre la seva obra. Aquest procediment, a banda de servir per recordar els fets més destacats de la vida d'Oller, permet apreciar com l'atenció de la crítica s'ha centrat, com és previsible, sobretot en l'anàlisi del segon període —1878-1906— en què Oller escriu el gruix de la seva obra narrativa, més que no pas en les obres de l'etapa de formació —1846-1877—, o en la de maduresa —1907-1930— quan va abandonar la novel·la i es va dedicar al memorialisme i la traducció. A banda d'aquesta primera aproximació que parteix de la periodització de l'obra olleriana en el seu conjunt, Cabré mostra que l'avenç dels estudis literaris, i en aquest cas la recepció crítica de les obres d'Oller, en gran mesura s'ha produït gràcies a la celebració d'esdeveniments commemoratius, de congressos acadèmics o de la publicació de monografies especialitzades. Així, durant la dècada dels vuitanta destaquen els treballs derivats de la celebració, el 1982, del centenari de *La papallona*; en els noranta, la celebració dels 150 anys del naixement d'Oller i del primer col·loqui sobre «El Segle Romàntic»; o en els anys 2000 la publicació del llibre *La Barcelona de Narcís Oller. Realitat i somni de la ciutat*. Cabré reserva un espai final per a manifestar la irregularitat del gruix crític —generós amb l'estudi d'obres com *La papallona*, *L'escanyapobres*, *Vilaniu*, *La bogeria* o *La febre d'or*— i encoratja els futurs estudiosos a dedicar nous esforços a la publicació, entre d'altres, de les obres inèdites i l'epistolari d'Oller, o unes obres completes amb criteris menys intervencionistes que els practicats durant molt de temps.

Cadascun d'aquests estudis que encapçalen els vuit capítols van acompanyats, com ja s'ha dit, de la bibliografia més rellevant de les darreres dècades i d'una antologia de textos crítics. Com és lògic, aquests apartats estan en consonància amb les introduccions, de tal manera que en la majoria de casos, en el cos del text escrit pels vuit especialistes —amb l'excepció del treball sobre Verdaguer— ja s'esmenten i es valoren tant la bibliografia com els textos antologats. S'observa que en aquests apartats s'ha seguit de manera no del tot homogènia el criteri de referenciar i reproduir els textos crítics i els estudis més significatius d'aproximadament els darrers cinquanta anys. Potser encara s'hauria enriquit més el volum si en cadascun dels capítols tots els curadors haguessin complementat aquesta bibliografia amb un breu nombre d'obres de referència que fossin contemporànies a l'època, el gènere o l'autor tractat. Així, com fa per exemple Domingo en incorporar a la bibliografia referida al període romàntic obres de Capmany, Bofarull, Milà o Yxart, seria bo tenir un tipus d'informació mínima sobre les primeres argumentacions crítiques, que completés i contrastés la crítica produïda amb posterioritat a la dècada dels seixanta del segle XX, i que, a la manera com explica Anthony Savile a *The Test of Time* (1982), hauria fet encara més evidents aquells «valors» gairebé considerats «immanents» a les obres i els autors que han estat apreciats i que s'han considerat valuoses des del seu inici. Molt probablement aquesta proposta comportaria un tipus de treball complementari no previst en els propòsits inicials del llibre, la darrera part del qual és un índex d'autors i títols d'obres, preparat per Antònia Tayadella, que és especialment útil tant per a la docència com per a la recerca.

Finalment, només resta afegir que l'anàlisi aprofundida d'aquest volum podria comportar, encara, una llarga reflexió sobre la qüestió del cànon en la literatura catalana: criticar —del grec κρινω— ens remet d'entrada al concepte de tria i és en aquest sentit que el *Panorama crític de la literatura catalana. Segle XIX*, pot ser considerat per la majoria de lectors com un recull canònic, científicament contrastat i pràctic per a trobar informació valuosa i útil sobre la literatura del vuit-cents.

En la mesura que la literatura catalana sigui capaç de continuar produint treballs d'aquest tipus, fonamentats en processos de comprensió, estudi i anàlisi de les obres literàries, la cultura del país estarà mostrant la seva vitalitat perquè, en darrera instància, estarà construint la pròpia tradició. La tradició, segons Martin Krygier (1985: 224), ha de remetre al passat i, alhora, ha de tenir efectes en la vida contemporània, ha de ser compartida de manera continuada per un seguit de generacions, i ha de tenir una naturalesa social. Així, el quart volum de la sèrie titulada *Panorama crític...* pot considerar-se reeixit en la seva complexitat, perquè ha esdevingut un recull —per a molts canònic i de referència obligada— de la literatura catalana del segle XIX, perquè ha contribuït a historiar la literatura catalana tot partint dels

estudis crítics que se n'han fet, i perquè ha ajudat de manera decisiva al coneixement i a la consolidació de la tradició literària vuitcentista del nostre país.

Roger CANADELL I RUSIÑOL

Bibliografia

- GUMBRECHT, Hans Ulrich (2008): «Shall We continue to Write Histories of Literature?», dins *New Literary History*, vol. 39, núm. 3, p. 519-532.
- KRYGIER, Martin (1985), *Intersezioni*, núm. 2, p. 221-249
- ROSSICH, Albert (2009): «Una guia pràctica de la literatura catalana», dins *Serra d'Or*, Barcelona, núm. 598, p.75-76.
- SAVILE, Anthony (1982): *The test of time. An essay in philosophical aesthetics*. Oxford: Clarendon Press.
- RIBERA i CONDOMINA, Josep (2012): *La cohesió lèxica en seqüències narratives*. Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 283 p.

Fruit de la tesi doctoral de l'autor, dirigida per M. Josep Cuenca (que també prologa el llibre; no li calen més de cinquanta ratlles: tot un exercici de concisió), i guardonat per l'Institut d'Estudis Catalans amb el Premi Pompeu Fabra de Gramàtica de l'any 2009, *La cohesió lèxica en seqüències narratives* estudia les operacions cognitivodiscursives d'establiment i represa lèxica de referents en síntesis argumentals de films produïdes per periodistes cinematogràfics (experts) i per alumnes d'ensenyament secundari (aprenents) amb l'objectiu últim de diagnosticar els problemes de la cohesió referencial en els textos dels darrers, diagnòstic que hauria de permetre de dissenyar estratègies per resoldre aquests problemes en l'àmbit de l'ensenyament de la llengua. Una tasca que tingui a veure amb l'esmunyedís concepte de referència i amb els mecanismes que la manifesten no pot ser fàcil ni còmoda, però Ribera se'n surt amb escreix gràcies a la capacitat sobrada que demostra de proveir-se de les eines conceptuals i metodològiques adequades i de fer-les servir amb rigor i control per a allò que l'estudi requereix: detectar els procediments de cohesió referencial dels textos arrellegats (una feina d'allò més laboriosa i desagraïda si un se les ha d'haver, *també* —com és el cas—, amb textos d'aprenents, és a dir, d'escriptors inexperts i, per tant, amb una competència discursiva insuficient), etiquetar-los, analitzar-los i comparar-los tant des del punt de vista qualitatiu com des del punt de vista quantitatiu o estadístic. Ribera no defuig les dificultats, i ens regala un estudi que no solament és una contínua font de coneixements (i de preguntes), sinó també un model de saber fer i una invitació a la recerca en àmbits similars.

El llibre es compon de quatre capítols. El primer capítol presenta les característiques generals de la recerca duta a terme: s'introdueix el tema i els precedents de l'estudi, es descriuen els dos corpus d'investigació (textos d'experts i textos d'aprenents) i el perfil acadèmic i sociolingüístic dels subjectes que han proveït els textos del corpus d'aprenents, es detallen els objectius i les hipòtesis de la recerca, i es fa una descripció general del marc teòric en què aquesta s'encabeix. El lector que es preguntí pel concepte de *seqüència narrativa* que apareix en el títol del llibre de Ribera és en aquest capítol que obtindrà la resposta: el que l'autor ha pres com a noció de referència per a la confecció dels corpus és aquell segment de les ressenyes cinematogràfiques on s'explica l'argument de la pel·lícula, segment que és *narratiu* perquè l'argument es defineix per l'encadenament de situacions en el temps (en contrast amb altres segments del gènere, com ara els *argumentatius*, que contenen l'opinió de l'autor de la ressenya) i que, en terme tècnic provinent de la lingüística textual francòfona que va fer fortuna en els manuals d'ensenyament de la llengua del nostre país arran del fracàs del concepte, més comprensiu però per això mateix